

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Barbara Braziewicz

Sędzia SO Lucyna Morys - Magiera

Sędzia SO Gabriela Sobczyk (spr.)

Protokolant Iwona Reterska

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2014 r. w Gliwicach na rozprawie

sprawy z powództwa K. B.

przeciwko B. B.

o alimenty

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Zabrzu

z dnia 2 października 2013 r., sygn. akt III RC 361/13

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Zabrzu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

SSO Gabriela Sobczyk SSO Barbara Braziewicz SSO Lucyna Morys - Magiera

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 października 2012 r. powód K. B. wniósł o zniesienie obowiązku płacenia alimentów w kwocie 400 złotych miesięcznie na byłą żonę B. B.. W uzasadnieniu podał on, że obowiązek ten wygasł, albowiem od dnia orzeczenia o rozwodzie upłynęło 5 lat, a powód nie był on uznany za wyłącznie winnego rozpadu małżeństwa. Na wezwanie Sądu wskazał numer sygnatury sprawy z których wynika obowiązek uiszczania alimentów w kwocie 400 zł miesięcznie, a to III RC 687/07.

Pozwana w odpowiedzi na pozew z dnia 20 lutego 2013 r. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. Wskazała, że powodem wystąpienia o rozwód było uchylanie się K. B. od wypełniania obowiązków małżeńskich oraz zdrada małżeńska. Wskazała, że po rozwodzie popadła w depresję. Miała trudności z uzyskaniem pracy z uwagi an braku w wykształceniu. W poszukiwaniu pracy wraz z pełnoletnią córką przeprowadziła się do Z., wspólnie z nią zamieszkuje i utrzymuje mieszkanie. Wskazała, że uzyskuje zasiłek kwocie 549,48zł, zaś córka uzyskuje wynagrodzenie w kwocie 1000 zł. wskazała, że przed rozwodem wspólne dochodu jej i męża wystarczyły na dostatnie życie.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 2 października 2013r. Sąd Rejonowy w Zabrzu uchylił obowiązek alimentacyjny powoda K. B. w stosunku do pozwanej B. B. ugodą zawartą przed Sądem Rejonowym w Tarnowskich Górach w dniu

25 lutego 2008r. w sprawie III RC 628/07 z dniem 26 października 2012 roku i odstąpił od obciążenia pozwanej kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 8 sierpnia 2007 r. orzeczono o rozwiązaniu małżeństwa B. B. i K. B.. W wyroku nie orzekano o winie. Wyrok uprawomocnił się w dniu 30 sierpnia 2007 roku. Nadto ustalił, że w sprawie III RC 628/07 na podstawie ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Tarnowskich Górach w dniu 25 lutego 2008 r. K. B. zobowiązał się do łożenia na rzecz byłej żony B. B. alimenty po 400 złotych miesięcznie począwszy od dnia 1 marca 2008 r. roku.

Sąd ustalił też, że w chwili obecnej powód ukończył 53 lata i pozostaje na emeryturze. Otrzymuje on kwotę około 2800 złotych emerytury. Opłaca on miesięcznie czynsz za mieszkania w kwocie 240 złotych, za prąd płaci 140 złotych miesięcznie, telefon 40 złotych miesięcznie, spłaca dwa kredyty w kwotach po 700 złotych i 740 złotych miesięcznie. Nadto płacił on dotychczas alimenty w kwocie 400 złotych miesięcznie. Powód prowadzi wspólne gospodarstwo z niepracującą konkubiną i jej córką. Konkubina powoda jest zarejestrowana jako osoba bezrobotna. Wydatki powoda na wyżywienie jego, konkubiny i córki wynoszą miesięcznie 800 złotych.

Odnośnie B. B. Sąd Rejonowy ustalił, że ukończyła ona 56 lat. Pracuje i zarabia 1180 złotych miesięcznie. Pracę podjęła w maju 2013 roku. Do tego czasu pozwana była bezrobotna i otrzymywała alimenty w kwocie po 400 złotych od powoda. B. B. płaci czynsz w kwocie 570 złotych miesięcznie, 120 złotych za internet i telefon, bilet miesięczny 126 złotych, 90 złotych gaz i 120 złotych prąd co dwa miesiące. Na środki czystości przeznacza miesięcznie 50 złotych, na tabletki obniżające cholesterol i ciśnienie 100 złotych. Wyżywienie kosztuje pozwaną 250 złotych, odzież 150 złotych miesięcznie, telefon 70 złotych. Łącznie pozwana wydawała dotychczas 1646 złotych.

W ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał na treść art. 60 § 1 krio, zgodnie z którym małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego. Zgodnie z paragrafem 3 tego przepisu obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

Sąd Rejonowy wskazał, że w niniejszej sprawie powód domagał się uchylecia obowiązku alimentacyjnego z uwagi na to, że od chwili orzeczenia rozwodu upłynęło pięć lat, a nie był on uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia.. 5 lat od orzeczenia rozwodu upłynęło w dniu 8 sierpnia 2012 r. W tym też momencie obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu, który znajduje się w niedostatku.

Sąd Rejonowy wskazał, że ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że pozwana w chwili obecnej pracuje i osiąga dochody w kwocie 1180 złotych miesięcznie. Jej wydatki to kwota 1646 złotych, co wyżej opisano. W chwili obecnej pozwana posiada środki finansowe niezbędne dla utrzymania samej siebie. Z drugiej strony do pokrycia w pełni wydatków potrzebuje kwotę około 470 złotych. W kwocie tej mieszczą się między innymi tabletki obniżające cholesterol i ciśnienie w kwocie 100 złotych.

Zdaniem Sądu Rejonowego nie wykazano żadnych okoliczności, które świadczyłyby o sytuacji nadzwyczajnych okoliczności, które uzasadniałyby przedłużenie okresu dostarczania środków utrzymania przez powoda na rzecz pozwanej. Pozwana zmieniła miejsce zamieszkania, mieszkanie i podjęła pracę. Może ona samodzielnie siebie samą utrzymać. Nie jest w takiej sytuacji, że nie będzie mogła sobie poradzić z codziennym życiem, obowiązkami domowymi. Należy zaznaczyć, że pozwana nie jest osobą całkowicie samotną, bowiem ma dorosłe dzieci, które też mogą dostarczać jej środków utrzymania. Sąd Rejonowy wskazał, że powód nie był uznany za winnego rozpadu życia małżeńskiego i nie ma zewnętrznych obiektywnych przesłanek, które wskazywałyby na to, że pozwana znajduje się w nadzwyczajnej

sytuacji osobistej i finansowej uzasadniającej wyjątkowe przedłużenie czasu dostarczania środków utrzymania dla niej od pozwanego.

Sąd Rejonowy wskazał, że powód ma znacznie wyższe dochody, aniżeli pozwana, bo wynoszą one około 2800 złotych miesięcznie. Jednak w ocenie Sądu Rejonowego nie może to być rozpatrywane jako wyjątkowa okoliczność w świetle możliwości zarobkowych i majątkowych pozwanej, a także możliwości dochodzenia roszczeń alimentacyjnych od dzieci. Sąd Rejonowy wskazał, że powód pozostaje w nowym związku i utrzymuje swoją konkubinę i jej dziecko, jak również splaca zaciągnięte wcześniej zobowiązania. Łączna suma stałych wydatków wynosi około 1860 złotych. Czyli na utrzymanie siebie, konkubiny i jej córki pozwany ma kwotę 940 złotych. Po odjęciu kwoty 400 złotych dotychczasowych alimentów pozostawała mu kwota 540 złotych na trzy osoby. Stąd też w chwili obecnej sytuacja finansowa powoda nie jest łatwa.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd na mocy art. 60 § 3 krio uchylił obowiązek alimentacyjny powoda K. B. w stosunku do pozwanej B. B. orzeczony ugodą zawartą przed Sądem Rejonowym w Tarnowskich Górach w dniu 25 lutego 2008 r. w sprawie III RC 628/07 z dniem 26 października 2012 r.

Sąd Rejonowy na mocy art. 102 k.p.c odstąpił od obowiązku obciążania kosztami sądowymi pozwanej z uwagi na jej sytuację finansową i majątkową.

Apelację od tego rozstrzygnięcia wniosła pozwana, zaskarżając je w całości. Zarzuciła mu naruszenie art. 233§1kpc poprzez zaniechanie przeprowadzenia wszechstronnej analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz przekroczenie granic jego swobodnej oceny co skutkowało przyjęciem założeń, które stanowiły podstawę wydanego wyroku oraz naruszenie art. 328§2kpc poprzez sporządzenie uzasadnienia w sposób nie odpowiadający

temu przepisowi, ze względu na jego ogólnikowość o lakoniczność oraz brak odniesienia do dania wiary oraz odmowy konkretnym przedstawionym przez strony dowodom oraz twierdzeniom. Zarzuciła nadto sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że nie wykazano że wystąpiły nadzwyczajne okoliczności uzasadniające przedłużenie okresy w którym mowa w art. 60§3kro oraz przyjęcie, że w obecnej sytuacji pozwana posiada środki niezbędne do utrzymania. Stawiając te zarzuty pozwana wniosła o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania za obie instancje w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że w toku postępowania podnosiła, że żyje w niedostatku.

Sąd Rejonowy wskazał, że może ona uzyskać pomocy od swoich dzieci, jednak nie przeanalizował ich sytuacji materialnej.

Powód wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja odniosła skutek o tyle, że doprowadziła do uchylenia zaskarżonego wyroku. Nie przesądzając wyniku postępowania, które będzie przeprowadzane ponownie przez Sąd Rejonowy Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na to, że rozstrzygając sprawę Sąd Rejonowy nie zwrócił uwagi na niejednoznaczne żądanie pozwu, które nie zostało przez powoda sprecyzowane. Na żądanie Sądu powód wskazał oznaczenie sprawy, w której ustalono jego obowiązek alimentacyjny wobec pozwanej na kwotę po 400 zł miesięcznie. Tym samym jego żądanie „zniesienia obowiązku alimentacyjnego” odnieść można do wskazanego postępowania III RC 628/07 i zawartej w tym postępowaniu pomiędzy stronami ugody, zaopatrzonej z urzędu w klauzulę wykonalności, a zatem stanowiącej tytuł wykonawczy. Jednakże zawarte w pozwie określenie „zniesienie obowiązku alimentacyjnego” nie znane jest przepisom prawa, a w kontekście istniejącego tytułu wykonawczego dotyczącego obowiązku alimentacyjnego powoda zachodzi wątpliwość, czy wolą powoda było żądanie ustalenia, że jego obowiązek alimentacyjny wygaś, czy

żądanie pozbawienia wykonalności istniejącego tytułu wykonawczego. Jakkolwiek brzmienie samego pozwu bardziej odpowiada pierwszemu z tych żądań, to jednak fakt jego niejednoznaczności nie pozwala na wyciągnięcie dalej idących wniosków odnośnie zasadności bądź niezasadności tak sformułowanego żądania. Podnieść należy, że niewątpliwie zasadnicze znaczenie w sprawie ma przytoczony przez Sąd Rejonowy art. 60§1 i 3 krio. Brzmienie art. 60§3 zd. 2 krio nie pozwala natomiast na zastosowanie do sytuacji istniejącej w niniejszej sprawie art. 138 krio, zatem niewątpliwie nie było jej przedmiotem zależne od oceny Sądu uchylenie istniejącego obowiązku alimentacyjnego w związku ze zmianą stosunków. Mimo bowiem, że Sąd Rejonowy przepisu tego nie przytoczył na uzasadnienie swego rozstrzygnięcia, to jednak brzmienie samej sentencji sugerowałoby, że Sąd Rejonowy dokonał uchylenia obowiązku alimentacyjnego powoda wobec pozwanej w konsekwencji oceny sytuacji majątkowej i osobistej stron, a nie że obowiązek ten wygasł wskutek zaistnienia przesłanki z art. 60§3zd.2 krio, tj. upływu czasu.

Kwestią uprawnień stron w kontekście brzmienia art. 60§3 zd.2 krio zajmował się w orzecznictwie Sąd Najwyższy. W uzasadnieniu uchwały z dnia 26 lutego 1970 r. , sygn. akt III CZP 109/69 na podniesioną wątpliwość czy rozwiedziony małżonek po upływie lat pięciu od orzeczenia rozvodu, ma interes prawny usprawiedliwiający jego żądanie uznania obowiązku alimentacyjnego za wygasły, stwierdził, iż taki interes prawny istnieje. Wskazał, że w obecnie obowiązującym stanie prawnym małżonek rozwiedziony może dochodzić tego żądania w drodze powództwa opozycyjnego, opartego na art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., którego wytoczenie nie zależy od tego, czy egzekucja została już wszczęta, i które wskutek tego, jako dalej idące, konsumuje żądanie ustalenia, że zobowiązanie objęte tytułem wykonawczym wygasło.

Wskazany wywód opiera się na przyjętym w orzecznictwie i judykaturze poglądzie, że żądanie ustalenia stosunku prawnego(art. 189 kpc) jest uzasadnione i zasługuje na uwzględnienie, gdy strona nie ma do dyspozycji innego dalej idącego roszczenia, które zapewni jej zabezpieczenie jej sytuacji prawnej. W uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 kwietnia 2014r., sygn. akt I ACa 21/14 wskazano, że interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka. Pogląd taki wyrażono też w wielu innych orzeczeniach (np. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2011r. I CSK 351/10).

Pogląd ten Sąd Okręgowy podziela. Przenosząc powyższe na tło niniejszej sprawy, wskazać należy, że niejednoznaczne sformułowanie pozwu nie pozwalało uznać, jakie ze wskazanych roszczeń (o ustalenie czy o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności) powód złożył. Rozstrzygnięcie zatem sprawy bez wyjaśnienia tej niejednoznaczności jest równoznaczne z nierozpoznanie istoty niniejszej sprawy. Dokonanie doprecyzowania żądania pozwu należy w niniejszej sprawie do powoda jako inicjującego ten proces, zatem nie może go w tym zakresie zastępować Sąd.

Nadmienić należy, że rozważając w uzasadnieniu Sądu Rejonowego, czy istnieją podstawy do przedłużenia obowiązku alimentacyjnego powoda powyżej okresu 5 lat, Sąd Rejonowy pominął brzmienie końcowej części art. 60§3 zd.2 krio, w którym wskazano, że sąd może przedłużyć termin pięcioletni ze względu na wyjątkowe okoliczności na żądanie uprawnionego. W cytowanej już uchwale z dnia 26 lutego 1970 r. , sygn. akt III CZP 109/69 Sąd Najwyższy wskazał, że w wypadku gdy obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa z upływem pięciu lat od orzeczenia rozvodu, małżonek, na rzecz którego zasądzono alimenty, może dochodzić przedłużenia tego terminu na podstawie art. 60 § 3 k.r.o. tylko w drodze powództwa. W uzasadnieniu zaś wskazano, że obowiązek alimentacyjny rozwiedzionego małżonka, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, ograniczony jest w zasadzie do lat pięciu od orzeczenia rozvodu. Przedłużenie pięcioletniego terminu alimentów nie ogranicza się do oznaczenia wysokości świadczeń alimentacyjnych odpowiadających aktualnym potrzebom bądź możliwościom stron, lecz polega przede wszystkim na przekształceniu szczególnego obowiązku małżonka rozwiedzionego, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, na obowiązek alimentacyjny oparty na zasadach ogólnych, nie ograniczony w czasie lub ograniczony do terminu, jaki wynika z ustalonych przez sąd okoliczności. Skoro więc przedłużenie terminu pięcioletniego z art. 60 § 3 k.r.o. stanowi przekształcenie istoty obowiązku alimentacyjnego rozwiedzionego małżonka, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, to przedłużenie takie wymaga pozytywnego orzeczenia

w sentencji wyroku, a w związku z tym żądanie uprawnionego w tym względzie powinno być z reguły zgłoszone w pozwie o ukształtowanie stosunku prawnego.

Wskazane okoliczności przemawiały za uchYLENIEM ZASKARŻONEGO WYROKU I PRZEKAZANIEM SPRAWY DO PONOWNEGO ROZPOZNANIA NA PODSTAWIE ART. 386§4 KPC.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności wezwie powoda do jednoznacznego określenia jego żądania – w określonym terminie pod odpowiednim rygorem. Następnie stosownie do sprecyzowanego stanowiska powoda nada sprawie bieg, uwzględniając przy rozpoznaniu sprawy i rozstrzygnięciu stanowiska obu stron oraz dalszy przebiegu postępowania. Weźmie pod uwagę przy tym przytoczone brzmienie i wykładnię art. 60§3krio.

SSO Gabriela Sobczyk SSO Barbara Braziewicz SSO Lucyna Morys-Magiera